

Christoffel Pierson, *Nis met valkerijuitrusting*, ca. 1660-1670, olieverf op doek, 80,5 x 64,5 cm. Washington, National Gallery of Art. Met toestemming van National Gallery of Art, Washington.

Trompe-l'oeil

Uit het leven gegrepen

Gouden Eeuw-schilder Christoffel Pierson waagde zich met *Nis met valkerijuitrusting* aan een van de meest beoefende thema's binnen de beeldende kunsten: de trompe-l'oeil. Voor een valkenier waren de jachtattributen in het werk van Pierson uit het leven gegrepen – letterlijk. De kunstenaar hoopt namelijk dat wij in zijn optische vallopen, dat we vruchteloos naar de uitrusting op zijn doek reiken.

TEKST: CELINE DE GEEST

BEZOEKEN

Hyperreal. The Art of Trompe l'Oeil
Museo Thyssen-Bornemisza
Madrid
www.museothyssen.org
t/m 22-05

Als sinds de Griekse oudheid proberen kunstenaars met allerlei optische kunstgrepen de indruk van driedimensionaliteit te wekken. Het doel, ook in de renaissance, de barok, de romantiek en zelfs vandaag: de kijker bedriegen, op het verkeerde been zetten. De vroegste voorbeelden zijn terug te vinden in de Griekse literatuur. Een oude Griekse legende gaat over een wedstrijd tussen twee beroemde schilders. De ene, Zeuxis (geboren rond 464 v. C.), had een tros druiven geschilderd die zo realistisch was dat er vogels op afkwamen. Zijn rivaal, Parrhasius, vroeg Zeuxis vervolgens om naar een van zijn schilderijen te komen kijken, verborgen achter een paar gordijnen in zijn studeerkamer. Zeuxis probeerde de gordijnen, die eigenlijk deel uitmaakten van het schilderij zelf, tevergeefs open te schuiven, en zo won Parrhasius de wedstrijd. Later waren ook de Italiaanse renaissancekunstenaars gefascineerd door perspectief, dat toegepast werd in fresco's die de ruimte groter moesten doen lijken dan ze in werkelijkheid was. In de Lage Landen werd de trompe-l'oeil in de 17e eeuw een populaire oefening binnen het stilleven. De Haagse schilder Christoffel Pierson (1631-1714) was een van de eerste kunstenaars die zich specialiseerde in trompe-l'oeilschilderijen van jachtuitrusting. Dat specifieke schildergenre kwam voort uit de toen bloeiende jachtcultuur. De jacht was in de zeventiende eeuw een populaire bezigheid van de Nederlandse adel. De valkerij in het bijzonder beleefde in die eeuw haar absolute hoogtepunt, en deze was nog tot 1792 voorbehouden aan edellieden. Den Haag, de geboortestad van Pierson en de plek waar de prins van Oranje hun hoofse residentie hadden, werd

In de Lage Landen werd de trompe-l'oeil in de 17e eeuw een populaire oefening binnen het stilleven.

het centrum van de jacht. Maar Pierson begon pas jachtattributen te schilderen nadat hij met zijn gezin naar Gouda was verhuisd en benoemd werd tot poorter, een burger die bijzondere politieke en economische rechten genoot. Het is niet uitgesloten dat hij geïnspireerd was door Anthonie Leemans, zijn leeftijds- en stadsgenoot die met zijn jachtstilleven bijzonder veel succes oogstte. Pierson benadrukte in zijn trompe-l'oeiljachtstukken met valkerij-elementen het driedimensionale effect met illusionistisch geschilderde lijsten en nissen. In *Nis met valkerijuitrusting* zien we die elementen opgesteld in en rond een nis met een houten kader in een wit gestucte muur. In de gewelfde nis leunt een jachthoorn tegen een kleine vogelkooi, met daaronder een net en een pijl en boog. Op de kooi staat een opvallende valkenkap met een rode pluim. Deze kap werd door de valkenier over de kop van de valk geplaatst wanneer de valk niet werd opgelaten. Aan de kooi hangen twee verschillende soorten fluitjes. Links van de nis hangen een kruitzak en kruithoorn en rechts hangt een schoudertas. De sterke contrasten van licht en schaduw brengen leven in het beeld en geven het gevoel dat een helder daglicht het tafereel overspoelt.